

Målnummer:	Ö1865-83	Avdelning:	
Domsnummer:	SÖ300-85		
Avgörandedatum:	1985-06-05		
Rubrik:	Ett aktiebolag har med stöd av punkt 4, 1 st i övergångsbestämmelserna till lagen (1973:303) om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag avförts ur aktiebolagsregistret på den grund att aktiekapitalet understigit 50 000 kr. Bestämmelsen i 3 st av samma punkt om styrelseledamots ansvar för bolagets förpliktelser har inte ansetts tillämplig på styrelsesuppleant som ej tjänst gjort i styrelsen.		
Lagrum:	<ul style="list-style-type: none">• p. 4 1 st. övergångsbestämmelserna till lag (1973:303) om ändring i lag (1944:705) om aktiebolag enligt lydelse i lag (1981:460) om ändring i förstnämnda lag• 80 § 1 st. lag (1944:705) om aktiebolag		
Rättsfall:			

REFERAT

R.B. AB avfördes vid utgången av år 1981 ur aktiebolagsregistret och var därmed upplöst, allt enligt punkt 4, 1 st övergångsbestämmelserna till lagen (1973:303) om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag enligt deras lydelse i lagen (1981:460) om ändring i förstnämnda lag. Styrelsen i R.B. AB utgjordes, när bolaget upplöstes, av P.H.B. såsom ende ledamot med hans maka M.B. som styrelsesuppleant. R.B. AB häftade vid bolagets upplösning i skuld till Svenska Microtech AB (Microtech) med 66 705 kr jämte ränta.

Microtech ansökte hos konkursdomaren vid Trelleborgs TR om M.B:s försättande i konkurs. M.B. bestred ansökningen varför målet hänsköts till TR:n. Microtech åberopade till stöd för sin ansökan R.B. AB:s förutnämnda skuld till Microtech och gjorde gällande att M.B. var betalningsansvarig gentemot Microtech för denna skuld på grund av de här ovan omnämnda övergångsbestämmelserna punkt 4, 3 st om solidariskt ansvar för styrelseledamöter m fl för ett ur aktiebolagsregistret enligt de aktuella bestämmelserna avfört och upplöst bolags förpliktelser.

M.B. yrkade att TR:n måtte avvisa konkursansökningen på den grunden att Microtech inte hade någon fordran gentemot M.B.. Skulle TR:n finna M.B. betalningsskyldig för den av Microtech åberopade fordringen vitsordade M.B. att hon var på obestånd. M.B. uppgav sig inte ens ha haft vetskap om att hon var suppleant i det upplösta bolagets styrelse.

TR:n (rådmannen Trulsson) anförde i beslut d 7 juli 1983 efter en redogörelse för de förut redovisade faktiska omständigheterna: M.B. har till stöd för att Microtechs konkursansökan skall avvisas anført att hon i sin egenskap av styrelsesuppleant aldrig inträtt i sin makes ställe i förvaltningen av R.B. AB:s angelägenheter och att hon därför inte svarar för det upplösta bolagets skulder. Microtech har häremot invänt att en styrelsesuppleant ansvarar för det upplösta bolagets gäld, oberoende av om suppleanten inträtt i en ordinarie styrelseledamots ställe, samt till stöd härför åberopat 8 kap 1 § sista st aktiebolagslagen vari föreskrivs att vad som sägs om styrelseledamot i aktiebolagslagen skall i tillämpliga delar gälla om suppleant.

Frågan huruvida en styrelseledamots personliga ansvar enligt nämnda

övergångsbestämmelse för upplösta aktiebolags skulder skall utsträckas att gälla också för en styrelsesuppleant som inte inträtt i ordinarie styrelseledamots ställe har inte berörts i lagens förarbeten. Till stöd för ett sådant ansvar kan anföras den av Microtech åberopade bestämmelsen i aktiebolagslagen, men som framgår av dess ordalydelse råder likställighet mellan en ordinarie styrelseledamot och suppleant endast i tillämpliga delar av aktiebolagslagen. I aktiebolagslagstiftningen finns alltså åtskilliga bestämmelser om skyldigheter för en styrelseledamot vilka inte kan tillämpas på en suppleant, såvida denne inte inträtt i den ordinarie styrelseledamots ställe. Styrelseledamots ansvar enligt 13 kap 2 § aktiebolagslagen vid underlåtenhet att vidta åtgärder för likvidation av bolaget gäller t ex inte för en suppleant som inte inträtt i styrelsen.

I en artikel "Avveckling av små aktiebolag", införd i SvJT 1974 s 526, har dåvarande departementsrådet Johan L som svar på en närmast polemisk fråga av professorn Knut R i en annan artikel i samma tidskrift (SvJT 1974 s 263) hävdatt uppfattningen att en styrelsesuppleant drabbas av samma ansvar som en styrelseledamot för det upplösta bolagets gäld. Johan Lind har inte motiverat sin uppfattning på annat sätt än att hans ståndpunkt följer av den bestämmelse i då gällande lag om aktiebolag som nu har sin motsvarighet i 8 kap 1 § aktiebolagslagen. Eftersom Johan Lind var chef inom den enhet i justitiedepartementet som utarbetat förslaget till nämnda övergångsbestämmelser till lagstiftningen om avvecklingen av mindre aktiebolag, ger givetvis hans uttalanden i denna fråga tyngd åt Microtechs tolkning av förevarande bestämmelser.

TR:n finner emellertid att det i förarbetena finns åtskilligt stöd för den motsatta uppfattningen att det personliga betalningsansvaret för det upplösta bolagets gäld endast skall drabba dem som har haft ett ägarintresse i bolaget eller som utan att ha varit aktieägare har haft ett väsentligt inflytande på bolagets skötsel. I prop 1973:168 s 13 uttalar sålunda föredragande statsrådet följande:

Det förefaller - - - naturligt att borgenärsintressena tillgodoses genom att aktieägarna åläggs ett personligt ansvar för det upplösta bolagets förpliktelser. Det kan emellertid inte uteslutas att i den grupp bolag som kan komma i fråga för upplösning också finns styrelseledamöter - och kanske även verkställande direktör - vilka står utanför aktieägarnas krets. Eftersom dessa personer i ledande befattning varit direkt ansvariga för bolagets skötsel, bör också de vid bolagets upplösning åläggas ett personligt ansvar för bolagets tidigare förbindelser.

På grund av det anförda finner TR:n att det stämmer bäst överens med lagens förarbeten att inte utsträcka det personliga betalningsansvaret för styrelseledamot till att gälla också för suppleant som inte tagit aktiv del i styrelsearbetet.

Då Microtech lämnat obesträtt M.B:s uppgift att hon i sin egenskap av styrelsesuppleant inte trätt i den ordinarie styrelsens ställe i förvaltningen av det upplösta bolagets angelägenheter finner TR:n att hon inte är betalningsskyldig för bolagets gäld. Microtech har således ej styrkt sin fordran gentemot M.B. och följaktligen är Microtech inte behörigt att söka henne i konkurs.

TR:n avvisar Microtechs konkursansökan.

Microtech anförde besvär i HovR:n över Skåne och Blekinge och yrkade att M.B. måtte försättas i konkurs.

HovR:n (hovrättslagmannen Aspelin, hovrättsråden Sjövall och Lindelöf samt hovrättsassessorn Orton, referent) anförde i slutligt beslut d 15 nov 1983:

Skäl. Som TR:n påpekat råder enligt den av Microtech åberopade bestämmelsen i 8 kap 1 § sista st aktiebolagslagen likställighet mellan

styrelseledamot och suppleant endast "i tillämpliga delar" av aktiebolagslagen. Innebörden av detta uttryck torde överensstämma med vad som gällde enligt äldre rätt (prop 1975:103 s 367).

Styrelsesuppleanterns ställning reglerades första gången i lag genom 1910 års aktiebolagslag. I 71 § 1 st föreskrevs att vad i den lagen fanns stadgat om styrelseledamot ägde motsvarande tillämpning å suppleant i styrelsen. Under förarbetena till 1944 års aktiebolagslag föreslog lagberedningen att lagen skulle innehålla uttryckliga bestämmelser om att suppleant skulle inträda för ledamot vid förfall, att vissa angivna paragrafer rörande i huvudsak val och entledigande av styrelseledamöter skulle i tillämpliga delar gälla beträffande suppleanter samt att vad i övrigt fanns stadgat om styrelseledamot skulle äga motsvarande tillämpning å suppleant som tjänstgjorde såsom styrelseledamot (HovR:ns kursivering; SOU 1941:8 s 48 och 1941:9 s 318 ff). Lagrådet fann emellertid vid sin granskning av lagberedningens lagförslag att dessa bestämmelser kunde utgå som "obehövlige" (prop 1944:5 s 154). Departementschefen biträdde lagrådets förslag (prop s 295) och lagen fick på denna punkt (80 § 1 st) en lydelse som väsentligen överensstämmer med lydelsen av motsvarande bestämmelser i såväl 1910 som 1975 års lag.

Innebörden av ifrågakvarande bestämmelse i 1975 års lag belyses också av rättsfallet NJA 1979 s 30 som gällde fråga om 13 kap 20 § 2 st aktiebolagslagen i visst fall medförde samma skyldighet för suppleant som för ordinarie styrelseledamot. Innebörden av bestämmelsen har vidare berörts i doktrinen (Taxell, Ansvar och ansvarsfördelning i aktiebolag, s 91 f).

Mot bakgrund av vad som nu redovisats och med hänsyn till vad som uttalats under förarbetena till den nu aktuella övergångsbestämmelsen bör, som TR:n funnit, denna bestämmelse tolkas så, att det personliga betalningsansvaret inte utsträcks att gälla också för en suppleant som inte tagit aktiv del i styrelsearbetet.

I förevarande mål har Mierotech inte bestritt vad M.B. uppgett om sin befattning med R.B. AB:s angelägenheter. Microtech har vid sådant förhållande inte styrkt sin fordring mot M.B. och har följaktligen inte behörighet att söka henne i konkurs. Microtechs yrkande att hon försätts i konkurs kan på grund härav inte bifallas.

HovR:ns avgörande. HovR:n ändrar på det sätt det slut vartill TR:n kommit att Hov:Rn lämnar Microtechs konkursansökan utan bifall.

Microtech (ombud advokaten H.M.) anförde besvär och yrkade att M.B. måtte försättas i konkurs.

M.B. (ombud advokaten S.H.) bestred ändringsyrkandet.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, RevSkr Engström, hemställde i betänkande att HD måtte meddela följande beslut: Skäl. I förarbetena till regeln i de aktuella övergångsbestämmelserna om personligt ansvar för aktieägare, styrelseledamöter och verkställande direktör saknas uttalanden om hur suppleant, som ej tjänstgör i styrelsen, skall betraktas i detta sammanhang. Den allmänna regeln i aktiebolagslagen om suppleantens ställning blir därför tillämplig.

I förslaget till 1944 års aktiebolagslag preciserade lagberedningen i vilka avseenden lagen skulle vara tillämplig beträffande suppleanter, vilka ej tjänstgjorde i ordinarie styrelseledamots ställe. Beträffande sådan suppleant skulle gälla endast bestämmelserna i förslagets 83-85 §§ om hur styrelse skulle utses, om antalet styrelseledamöter och om de formella kraven på styrelseledamot. I paragrafen angavs vidare bl a att övriga stadganden i lagen beträffande styrelseledamot skulle gälla sådan suppleant vilken tjänstgjorde

som styrelseledamot.

Lagrådet fann hänvisningen till 83-85 §§ vara obehövlig och förordade att paragrafen skulle uppta endast en allmän hänvisning att vad som i lagen stadgades om styrelseledamot skulle gälla även suppleant (prop 1944:5 s 154). Departementschefen godtog utan kommentar i sak lagrådets förslag på denna punkt (a prop s 295).

Ehuru det synes oklart vilken ståndpunkt gällande rätt intog i frågan vid tidpunkten för utarbetandet av 1944 års aktiebolagslag, ger lagrådets och departementschefens ovan angivna uttalanden inte belägg för annat, än att någon saklig ändring i lagberedningens förslag ej avsågs. Denna ståndpunkt får visst stöd av vad departementschefen under förarbetena till 1975 års aktiebolagslag uttalade i frågan (prop 1975:103 s 369): "Om suppleant gäller i tillämpliga delar detsamma som om styrelseledamöter. Suppleant skall alltså vara myndig och som regel här i landet bosatt svensk medborgare. Skyldigheten att lämna uppgift om aktieinnehav (se 5 §) föreligger redan när han utses. När suppleant tjänstgör i styrelsen är han i alla avseenden likställd med ordinarie ledamot."

I motsatt riktning talar främst ett uttalande av departementschefen i prop 1973:93 om förslaget till införande av låneförbudet i 75 a § i 1944 års lag (s 133): "Till följd av regeln i 80 § 1 st kommer låneförbudet att gälla även för suppleant och vice verkställande direktör."

Av uttalandena under förarbetena till såväl 1944 års som 1975 års aktiebolagslag framstår som lagstiftarens avsikt att endast vissa bestämmelser om formella krav m m beträffande styrelseledamot skulle gälla också suppleant som ej inträtt i ordinarie ledamots ställe, under det att övriga i lagen upptagna bestämmelser om styrelseledamot skulle gälla endast suppleant som inträtt i styrelseledamots ställe. Annan uppfattning har inte framförts under utarbetandet av de lagregler som nu är föremål för bedömning.

I förevarande mål har ej ens gjorts gällande att M.B. vid något tillfälle tjänstgjort i ordinarie ledamots ställe. Microtech har således inte visat sig ha någon fordran å henne. Bolagets talan kan därför inte bifallas.

HD:s avgörande. HD fastställer det slut vartill HovR:n kommit.

HD (JustR:n Fredlund, Brundin, Bengtsson, referent, Gregow och Broomé) fattade följande slutliga beslut:

Skäl. Den omtvistade regeln om styrelseledamots ansvar för ett upplöst aktiebolags förpliktelser förekommer i övergångsbestämmelser till lagen (1973:303) om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag. Frågan, i vad mån styrelsesuppleant skall likställas med styrelseledamot i det angivna hänseendet, regleras därför närmast av 80 § 1 st i 1944 års lag. Enligt detta lagrum skall vad i lagen är stadgat om styrelseledamot i tillämpliga delar gälla beträffande suppleant. Vid bedömningen bör särskilt beaktas de av HovR:n redovisade uttalandena i förarbetena till detta lagrum, vilka tyder på att lagens bestämmelser om styrelseledamot skall tillämpas endast på suppleant som tjänstgör i styrelsen, såvida inte annat framgår av sammanhanget eller av bestämmelsens motiv. Det kan tilläggas att förarbetena till 8 kap 1 § 4 st i 1975 års aktiebolagslag, vilket överensstämmer med 80 § 1 st i 1944 års lag, inte ger uttryck för någon annan syn på styrelsesuppleanters ställning än den äldre lagen.

Det personliga betalningsansvar för styrelseledamot som infördes genom övergångsbestämmelser går betydligt längre än det ansvar som annars följer av dåvarande och nu gällande aktiebolagslag; ansvaret - som visserligen kunnat undvikas genom ansökan om likvidation enligt punkt 3 i övergångsbestämmelserna - inträder sålunda oberoende av försummelse från ledamotens sida och gäller utan jämningsmöjlighet. Det framstår redan av

detta skäl som naturligt att tolka ansvarsregeln restriktivt. För detta talar också motiveringen för regeln, att personer som i ledande befattning varit direkt ansvariga för bolagets skötsel borde åläggas ett personligt ansvar för bolagets tidigare förbindelser även när de stått utanför aktieägarnas krets (prop 1973:168 s 13). I förarbetena till regeln förekommer inte heller något som tyder på att suppleant i fråga om detta ansvar skulle utan vidare likställas med styrelseledamot.

I vart fall när en styrelsesuppleant - som ostridigt är fallet med M.B. - inte alls tjänstgjort i styrelsen, får med hänsyn till det sagda övervägande skäl anses tala mot att tillämpa övergångsbestämmelsens ansvarsregel på suppleanten. Eftersom bolaget följaktligen inte har styrkt sin påstådda fordran mot M.B., kan dess talan inte bifallas.

HD:s avgörande. HD fastställer det slut vartill HovR:n kommit.

Sökord: Aktiebolag; Aktiebolagsregister; Styrelseledamot; Aktiekapital

Litteratur:
